

Täysistunto

Tiistai 28.2.2023 klo 13.59—19.21

5. Valtioneuvoston selonteko oikeudenhoidosta

Valtioneuvoston selonteko VNS 13/2022 vp

Valiokunnan mietintö LaVM 31/2022 vp

Ainoa käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Nyt päätetään lakivaliokunnan mietinnön LaVM 31/2022 vp pohjalta kannanotosta selonteon johdosta.

Lakivaliokunnan puheenjohtajan Leena Meren esittelypuheenvuoron jälkeen keskustelu käydään etukäteen pyydettyjen puheenvuorojen osalta nopeatahtisena. Etukäteen varattujen puheenvuorojen pituus on enintään viisi minuuttia. Puhemiesneuvosto suosittaa, että myös nopeatahtisen keskusteluosuuden jälkeen pidettävät puheenvuorot kestävät enintään viisi minuuttia. Lisäksi voin myöntää harkitsemassani järjestyksessä vastauspuheenvuoroja. — Avataan keskustelu. Edustaja Meri, olkaa hyvä, esittelypuheenvuoro.

Keskustelu

18.44 **Leena Meri ps** (esittelypuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Käsittelemme historian ensimmäistä valtioneuvoston oikeudenhoidon selontekoa. Sen tavoitteena on antaa kokonaisvaltainen ja tiivis kuva suomalaisen oikeudenhoidon nykytilasta, toimintaedellytyksistä ja kehityssuunnista. Selonteko keskittyy erityisesti tuomioistuinten, syyttäjän, ulosoton, Rikosseuraamuslaitoksen ja oikeusapu- ja edunvalvontapiirien sekä Oikeusrekisterikeskuksen toimintaan.

Lakivaliokunnan yksimieliseen mietintöön on kirjattu valiokunnan aiempia kannanottoja vakavasta huolesta oikeudenhoidon määrärahojen riittämättömyydestä ja siitä, että tilannetta ei ole korjattu kestäväällä tavalla. Valiokunta on toistuvasti kiinnittänyt vakavaa huomiota esimerkiksi tuomioistuinlaitoksen liian niukkaan perusrahoitukseen sekä siihen, että tuomioistuinlaitoksessa työskentelee paljon tuomareita ja muuta lainkäyttöhenkilöstöä määräaikaissä virkasuhteissa, joiden rahoitus on riippuvaista määräaikaisestä rahoituksesta. Tuomioistuinlaitoksen perustuslaillisen aseman ja toimintakyvyn kannalta kestävinä on huolehtia siitä, että tuomioistuinten perusrahoitus on riittävällä tasolla sekä virat vakinaisia.

Valiokunta on myös useissa yhteyksissä kiinnittänyt vakavaa huomiota oikeusprosessien pitkiin käsittelyaikoihin ja niiden kansalaisten oikeusturvaa heikentävään vaikutukseen. Valiokunta on kuluvalle vaalikaudella eri yhteyksissä ryhtynyt kiinnittämään huomiota tarpeeseen selvittää tarkemmin, kuinka paljon oikeusministeriön hallinnonalan eri toimijat tarvitsisivat määrärahoja, jotta oikeusvaltion toiminnan ja oikeudenhoidon rahoitus olisi kestäväällä pohjalla.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 177/2022 vp

Eduskunta hyväksyi tammikuussa 21 lakivaliokunnan mietinnön pohjalta lausuman, jossa edellytettiin, että valtioneuvosto antaisi eduskunnalle selonteon oikeusvaltion turvaamisesta ja vahvistamisesta sekä oikeudenhoidon toimintaedellytyksistä vuoden 22 loppuun mennessä. Eduskunta kävi myös lakivaliokunnan aloitteesta marraskuussa 21 ajankohtaiskeskustelun oikeusvaltion ja oikeudenhoidon toimintaedellytysten turvaamisesta ja vahvistamisesta.

Lakivaliokunta on erittäin tyytyväinen siihen, että oikeudenhoidosta on nyt ensimmäistä kertaa laadittu oma selonteko eduskunnan käsiteltäväksi. Oikeudenhoito ansaitsee oman erillisen selontekonsa, mikä tuli selkeästi esille myös lakivaliokunnan asiantuntijakuulemisissa. Kiitän valiokunnan puheenjohtajana valiokunnan jäseniä sitkeästä työstä oikeudenhoidon turvaamisen eteen.

Selonteossa todetaan suomalaisen oikeusvaltion olevan kansainvälisten vertailujen mukaan vankalla pohjalla, mutta keskeisiä oikeusturvaongelmia ovat oikeusprosessien pituus ja oikeudenkäyntien kalleus. Oikeudenhoidon määrärahojen riittämättömyys ja henkilöstön ylikuormittuneisuus ovat vakava ongelma. Oikeudenhoidon rahoitusvaje on vuosittain keskimäärin 90 miljoonaa euroa, ja toimintaedellytysten turvaamiseksi tarvitaan yhteensä noin 1 200 henkilötyövuotta lisää vuoteen 2030 mennessä.

Saamansa selvityksen perusteella valiokunta katsoo selonteossa mainittujen oikeusturvaongelmien pitkälti juontuvan oikeudenhoidon pitkään jatkuneesta aliresursoinnista. Saatua selvitys on tärkeä tulevan poliittisen päätöksenteon perusta, ja asiantuntijakuulemisten valossa tuleviin määrärahapäätöksiin kohdistuu suuria odotuksia. Oikeudenhoidon määrärahojen ja henkilöstöresursseja koskevan rahoitusvajeen osalta oikeudenhoidon rahoitusvajeen pikainen korjaaminen on välttämätöntä. Toimintaedellytykset tulee turvata pysyvin määrärahoihin ja pitkäjänteisesti sekä yli vaalikausien. Valiokunta ehdottaa rahoitusvajeen korjaamista koskevan kannanoton hyväksymistä.

Oikeudenhoidon ja oikeusvaltion toimivuudet eivät ole itsestäänselvyksiä, vaan niistä pitää jatkuvasti pitää huolta. Tämä koskee myös taloudellisesti niukkoja ja poikkeuksellisia aikoja. Panostukset oikeudenhoitoon ovat panostuksia demokraattisen oikeusvaltion ja yhteiskunnan toimintaan sekä kansalaisten ja yritysten oikeussuojan ja oikeusturvan toteutumisesta huolehtimiseen. Voimavarojen turvaaminen on välttämätöntä myös siitä näkökulmasta, että oikeudenhoidon toimijoiden tehtävät ovat pitkälti lakisidonnaisia ja henkilöstö suorittaa tehtäviä virkavastuulla. Valiokunta korostaa myös selonteossa omaksuttua ketjuajattelua ja pitää välttämättömänä, että eri hallinnonalojen välisiin riippuvaisuussuhteisiin kiinnitetään jatkossa enemmän huomiota ja että niiden oikeasuhtaisesta rahoituksesta huolehditaan.

Oikeudenhoitoa koskee myös mittava henkilöstön koulutus ja rekrytointihaaste. Tämä edellyttää nykyistä suurempaa määrää erityisesti juristikoulutuksen saaneita hakijoita ja vankeinhoidon koulutusmäärien lisäämistä. Koulutusmahdollisuuksien tulee vastata toimialan tarpeita. Koulutusta koskevat kysymykset jäävät varsinaisesti selonteon ulkopuolelle, mutta selonteon mukaan mahdollisia ratkaisuja tulisi hakea tutkinto- ja aloituspaikkamäärien lisäksi esimerkiksi muunto- ja täydennyskoulutuksesta.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa tämä on herättänyt erisuuntaisia näkemyksiä. Osa pitää avauksia kiinnostavina ja varteenotettavina, mutta osa vastustaa oikeustieteellisen koulutuksen laajentamista ja aloituspaikkojen määrän kasvattamista. Ongelmia nähtiin myös muunto- ja täydennyskoulutuksessa. Oikeudenhoidon tehtävien laadukkaan hoidon kannalta on välttämätöntä, että sillä on riittävästi asianmukaisesti koulutettua henki-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 177/2022 vp

löstöä. Resursseihin osoitettava lisämääräraha ei kuitenkaan yksin riitä, vaan tehtäviin tarvitaan myös tekijöitä. Huolestuttavaa on, että oikeudenhoidolla on haasteita rekrytoida uutta henkilökuntaa ja saada olemassa oleva henkilökunta pysymään oikeudenhoidon palveluksessa. On tärkeää, että oikeudenhoidon houkuttelevuutta työnantajana parannetaan aktiivisesti. Pysyvien määrärahojen lisäämisellä on tässäkin keskeinen merkitys.

Valiokunta katsoo, että hallituksen tulee käynnistää välittömästi laajapohjaisella kokoonpanolla tehtävä selvitys lakimieskoulutuksen lisäämistarpeista ja -mahdollisuuksista sekä muunto- ja täydennyskoulutuksen kehittämisestä oikeudenhoidon henkilöstöhaasteeseen vastaamiseksi. Selvitys tästä tulee antaa lakivaliokunnalle vuoden 2023 loppuun mennessä. Valiokunta ehdottaa myös tästä kannanoton hyväksymistä. Tuossa samassa yhteydessä myös rikosseuraamusalan koulutuksen kehittämistarpeita ja -mahdollisuuksia tulee selvittää.

Selonteko sisältää yli 30 toimenpide-ehdotusta koskien muun muassa resurssien varmistamista, rakenteiden ja prosessien tehostamista sekä oikeuspalvelujen saatavuuden ja asiakaspalvelun parantamista. Valiokunnan kuulemisissa ehdotuksia on pääosin kannatettu mutta niitä on pidetty myös yleisluonteisina ja tarkennusta kaipaavina. Valiokunta katsoo, että hallituksen tulee ryhtyä välittömiin toimiin selonteossa esitettyjen lainsäädännöllisten ja muiden toimenpiteiden työstämiseksi ja toteuttamiseksi. Toimenpiteiden etenemistä ja vaikuttavuutta tulee seurata aktiivisesti. Valiokunta ehdottaa asiaa koskevan kannanoton hyväksymistä.

Lakivaliokunta katsoo, että hallituksen tulee antaa eduskunnalle uusi erillinen selonteko oikeudenhoidon toimintaedellytysten ja toimenpiteiden seuraamiseksi ja uudelleentarkastelemiseksi syyskuun 2026 loppuun mennessä. Tuo tuleva selonteko on aiheellista valmistella nykyistä laajempaan ottaen huomioon asiantuntijakuulemisissakin esiin tuodut toiveet siitä, että selonteossa tulee arvioida myös oikeusvaltioon liittyviä yleisempiä ja periaatteellisempia kysymyksiä sekä oikeuden saatavuuteen liittyviä sisällöllisiä kysymyksiä kuten myös oikeudenhoidon EU:n ja kansainvälisen tason liittyviä. Valiokunta ehdottaa myös tästä kannanoton hyväksymistä.

Valiokunnan yksimielinen päätösehdotus on, että eduskunta hyväksyy mietinnön mukaisen kannanoton selonteon johdosta.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia esittelystä. — Edustaja Huttunen, olkaa hyvä.

18.53 Hanna Huttunen kesk: Arvoisa puhemies! Laeilla on maa rakennettava. Tämä on ollut kestävä periaatteena itsenäisen Suomen kehitykselle oikeusvaltiona. Toisin kuin monissa muissa maissa, meillä kansanvalta toimii, oikeutta jakavat riippumattomat tuomioistuimet ja voimme luottaa viranomaisiin. Meillä on myös vahva halu toimia oikeudenmukaisesti, ja tunnemme vastuumme kanssaihmisistä. Ne ovat olleet yhteiskuntarauhan ja eheyden tae vaikeinakin aikoina.

Kuitenkin maailma muuttuu nopeasti ympärillämme, eikä mikään ole itsestäänselvää. Tuoreimpina huolenaiheina ovat olleet koronaepidemia, sota Ukrainassa, energiakriisi, inflaation tuomat talousongelmat, nuorten pahoinvointi, verkkorikollisuus ja uusimpana ilmiönä raaistunut jengiväkivalta. Kaikki nämä vaikuttavat myös oikeudenhoidon ja koetelevat kansalaisten oikeudenmukaisuuden ja turvallisuuden tunnetta. Siksi meidän päättä-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 177/2022 vp

jien on paneuduttava oikeudenhoidon haasteisiin viimeistään seuraavissa hallitusohjelmaneuvoittelussa. Meillä ei ole varaa menettää kansalaisten luottamusta Suomeen oikeusvaltione.

Kuluvalla vaalikaudella olemme lakivaliokunnassa yksimielisesti kantaneet huolta ja pitäneet esillä oikeudenhoidon riittämättömiä voimavaroja. Oikeudenhoidon tilasta onkin syksyllä 21 käyty istuntosalissa ajankohtaiskeskustelu lakivaliokuntamme keskustelualoitteen pohjalta. Hallitus päätti syksyllä 21 antaa selonteon oikeudenhoidon tilasta.

Arvoisa puhemies! Selonteon mukaan meillä on 90 miljoonan euron sekä 1 200 henkilötyövuoden resurssivaje. Selonteko sisältää yhteensä 31 toimenpide-ehdotusta. Niiden joukossa on hyviä ehdotuksia, mutta toki puutteitakin löytyy. Tuomioistuimissa arkipäivää ovat jo kauan olleet valtavat jutturuuhkat, päätöksien venyminen vuosikausiksi sekä syyttäjien ja tuomareiden uupumiset liiallisen työtaakan alle.

Keskusta yhtyy selonteon näkemykseen lisävoimavarojen tarpeesta. Ne on kuitenkin turvattava koko oikeudenhoidon ketjulle aina poliisista ja sen suorittamasta esitutkinnasta alkaen. Olemme kestävässä tilanteessa, jossa yhä useammat rikokset vain kirjataan ylös mutta ne jäävät tutkimatta poliisin resurssipulan takia.

Selonteossa ei myöskään pohdita lainkaan oikeudenhoidon palveluiden alueellista saavutettavuutta tai saatavuutta. Toki sähköisiä palveluja luvataan kehittää, mutta ne eivät ole jokaisen saavutettavissa. Siksi me keskustassa lähdemme siitä, että jokaisessa maakunnassa on oltava vähintään yksi käräjäoikeuden kanslia sekä tarvittava määrä muitakin toimipaikkoja. Vain tällä tavalla voimme taata jokaiselle mahdollisuuden saada asiansa viivytyksettä riippumattoman tuomioistuimen käsittelyyn, kuten perustuslakiimme on kirjattu.

Meidän tulisi hyödyntää myös poikkeusoloista saatuja kokemuksia. Korona-aikana hajauttaminen vahvisti kriisinkestävyttämme. Esimerkiksi hajautettu vankilaverkko osoittautui vahvuudeksemme. Pelkoni onkin, että seuraavalla vaalikaudella vankilaverkkoa lähdetään karsimaan.

Arvoisa puhemies! Jatkuvasti nousseiden oikeudenkäyntikulujen takia keskituloistenkin oikeusturva uhkaa vaarantua. He eivät välttämättä uskalla saattaa asiaansa tuomioistuimen ratkaistavaksi, vaikka aihetta olisi. On ollut murheellista saada viestejä esimerkiksi hometalon ostaneilta, joilla sekä koti että omaisuus ovat vaarassa. Oikeutta ei uskalleta lähteä hakemaan ylisuurten kulujen ja pitkään kestävien oikeudenkäyntiprosessien takia. Keskusta esittääkin oikeudenkäyntikulujen suitsimiseksi ratkaisuksi asianajotoiminnan vapauttamista arvonlisäverovelvollisuudesta sikäli, kun kyseessä on yksityisen henkilön asian ajaminen tuomioistuimessa.

Meidän tulisi tarkastella koko oikeudenhoidon prosessiketjua myös rikoksen uhrin kannalta. Rikoksen uhriksi joutuneita ei tulisi pyöritellä eri oikeusasteissa yhä uudelleen ja uudelleen. Nykytilanteessa esimerkiksi väkivalta- tai seksuaalirikoksen uhrin joutuvat käymään läpi heitä syvästi järkyttäviä asioita vuosienkin päästä. Syynä tässäkin on oikeusjärjestelmän hitaus ja ruuhkaisuus.

Arvoisa puhemies! Aivan lopuksi haluaisin kiittää hallitusta ja oikeusministeriä siitä työstä, mitä tämä hallitus on tehnyt ylivelkaantuneiden aseman auttamiseksi. Moni velallinen ja velkaongelmiin joutunut, olipa kyse ihmisestä tai yrittäjästä, on saamassa avun ahdinkoonsa. Vaikeiden aikojen keskelläkin meidän on kyettävä tekemään päätöksiä ja antamaan kansalaisille toivon näköaloja.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 177/2022 vp

Haluan myös omasta puolestani kiittää lakivaliokunnan puheenjohtajaa erittäin hyvästä kaudesta ja hyvästä työstä meidän järjestelmämme hyväksi. [Leena Meri: Kiitos!] — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Tynkkynen, olkaa hyvä.

18.58 Sebastian Tynkkynen ps: Arvoisa herra puhemies! Vuosikautia jatkunut resurssipula, kaikkea ei ehdi tehdä, mitä pitäisi, ja ylikuormitettu henkilöstö. Mihin alaan kuvaus sopii? No, hoitoalaan tietysti, mutta on järkyttävää havaita, että tämä täsmälleen sama kuvaus sopii Suomessa myös toiseen yhteiskunnalliseen peruspilariin, nimittäin meidän oikeudenhoitoon. Siinä, missä Marinin hallitus ei taatusti saa hoitajilta puhtaita papereita, eivät niitä tule antamaan meidän oikeusjärjestelmää hoitavat ammattilaisetkaan. Nimittäin suomalainen oikeudenhoito on joutunut tulemaan niukoilla resursseilla toimeen koko 2000-luvun ajan, eikä loppua nähty edes Marinin velkakauden aikana, mutta haitat, ne ovat jo näkyvissä.

Meillä on nyt tässä käsiteltävässä selonteossakin niistä mustaa valkoisella. Esimerkiksi oikeusprosessien kestot ovat liian pitkiä, rikosten selvittämistä heikko ja tutkimuksen lopettamispäätökset lisääntyneet. Tämä, jos mikä, on myrkyä suomalaisten luottamukselle järjestelmää kohtaan. Näin ei voi enää jatkua. Resurssit on laitettava kuntoon, ja työtaakkaa on lähdettävä purkamaan kaikin keinoin. Niin kuin moni muukin asia tällä kaudella, tämäkin on jätetty seuraavien hallitusten tehtäväksi.

Arvoisa herra puhemies! Koko suomalainen yhteiskunta rakentuu sen varaan, että täällä rikosta seuraa rangaistus. Meillä Suomessa et tuomaria tai poliisia onnistu lahjomaan, vaan vastaat teostasi. Kaikki perustuu luottamukseen ja toimivaan järjestelmään — tai näin ainakin pitäisi olla. Poliisin ja oikeuslaitoksen resurssipula nimittäin vaarantaa näistä molemmat. Moni voi yllättyä, että meillä rikoslakirikoksista saadaan nykyisin selvitettyä vain puolet, siis joka toinen. Pahoinpitelyrikoksissa selvittämisprosentti on reilut 60 prosenttia ja omaisuusrikoksissa vaatimaton 37 prosenttia. Toisin sanottuna siis valtava suuri osa rikoksista jää selvittämättä.

Mietitäänpä asiaa rikoksen uhrin näkökulmasta. Kaikki tietävät, että jos tekijä saadaan kiinni, Suomen lepsu rangaistusjärjestelmä takaa sen, että uhri voi joutua hyvinkin pian törmäämään vapaalla jalalla liikkuvaan tekijään, mutta meillä alkaa olla jo hyvin todennäköistä sekin, että tekijään törmää kadulla ilman, että tämä on edes millään tavalla joutunut teostaan vastaamaan. Ei ole ollut riittävästi resursseja tutkia. Miettikää, mitä tämä aiheuttaa uhrille mutta myös koko yhteiskunnan järjestykselle. Se musertaa kummatkin, ja siksi tähän on niin tärkeää reagoida.

Arvoisa puhemies! Kun me perussuomalaiset puhutaan priorisoinnista, niin nyt tulee rautalankaesimerkkiä, mitä me sillä tarkoitetaan: Marinin hallituskaudella on pumpattu reilut neljä miljardia EU:n elpymispakettiin ja toiset reilut neljä miljardia tehostamaan kehitysapuun — tätä muuten edelleen jaetaan Venäjää tukeville maille. Samaan aikaan oikeudenhoidon resurssipulaan ei ole pystytty vastaamaan sellaisilla määrärahoilla ja toimilla, jotka olisivat ratkaisseet jo parikymmentä vuotta jatkuneen niukkuuden. Hallituksen velkabileistä huolimatta oikeudenhoidon pula-aika on siis saanut jatkua. Perussuomalaiseen ajatusmaailmaan tämä rahanjakomalli ei sovi. Jos meillä jatkuvan resurssipulan takia jää rikoksia selvittämättä, käsittelyajat ovat venyneet aivan liian pitkiksi ja henkilöstöpula painaa voimalla päälle, on nämä asiat laitettava ensin kuntoon. Maalaisjärkin sen sanoo,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 177/2022 vp

että oman oikeusjärjestelmän toimivuus menee Italian koronaelvyytyksen edelle. Mutta ei tällä hallituksella, ei edes keskustalla.

Lopuksi itsekin tahdon lämpimästi kiittää aivan erinomaisesti lakivaliokunnan puheenjohtajan tehtävää hoitanutta kansanedustaja Leena Merta — suuret kiitokset teille. [Leena Meri: Kiitos!]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Laukkanen, poissa. — Edustaja Sjöblom, olkaa hyvä.

19.03 Ruut Sjöblom kok: Arvoisa puhemies! Valtioneuvosto on antanut nyt ensimmäisen selonteon oikeudenhoidosta. Selonteon tavoitteena on ollut hahmottaa kokonaisvaltainen kuva suomalaisen oikeudenhoidon nykytilasta, toimintaedellytyksistä ja kehityssuunnista.

Haluan nostaa tässä esille yhden yksityiskohdan, joka tuli esiin valiokunnassamme. Asia koskee sovittelutoimintaa ja vaihtoehtoisia riidanratkaisumenettelyitä. Valiokunnan saaman tiedon mukaan oikeusministeriössä on käynnissä sovittelutoimintaa koskeva hanke, jonka yhteydessä selvitetään sovittelun käyttöä lähisuhdeväkivaltatapauksissa, ja tämä on hyvä asia. Valiokunta pitää tärkeänä, että sen yhteydessä arvioidaan kysymystä myös siitä, tulisiko lähisuhdeväkivaltatapaukset sulkea kokonaan pois sovittelun käytön piiristä.

Lähisuhdeväkivallan sovittelukäytäntöä on kritisoitu paljon. Osa kansalaisjärjestöistä on vaatinut sen lopettamista kokonaan. Sovitteluun tulee edelleen pitkään jatkunutta ja toistuvaa lähisuhdeväkivaltaa. Noin kolmannes sovitteluun tulevista väkivaltarikoksista on lähisuhdeväkivaltaa. Esimerkiksi Ensi- ja turvakotien liitto on esittänyt huolensa, että uhrin osallistuminen sovitteluun ei todellisuudessa ole aina vapaaehtoista. Uhrin voi olla vaikeaa kieltäytyä sovittelusta, ja toisaalta taas uhrilla voi olla epäselvyyksiä liittyen oikeusturvaansa ja esimerkiksi siihen, että hänellä on oikeus lopettaa sovittelu, koska haluaa, tai kieltäytyä siitä kokonaan.

On hyvä, että tämä asia nyt selvitetään. Toivottavasti tähän löydetään ratkaisu, jossa turvataan uhrien oikeusturva.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Mäenpää, olkaa hyvä.

19.04 Juha Mäenpää ps: Arvoisa puhemies! Meillä on käsittelyssä valtioneuvoston selonteko oikeudenhoidosta, ja itse haluaisin muutaman asian täältä nostaa esiin.

Täällä seiskakohta on semmoinen kuin Hallinto-oikeudelliset asiat ja niiden käsittely. Ehkä viitataan siihen resurssipulaan tai rahoitusvajeeseen, joka on tullut esiin jo täällä, kun sanotaan seuraavasti: ”Joissakin hallinto-oikeuksien asiaryhmissä keskimääräiset käsittelyajat ovat pitkiä, jopa yli puolitoista vuotta.” Tämä on jokaisessa hallinnonalassa huono homma, ja nämä pitäisi saada todella paljon lyhyemmäksi. Linaan pari lausetta täältä: ”Viranomaisen päätöksiin voi vaatia muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen. Yleensä tulee ensin tehdä oikaisuvaatimus kyseiselle viranomaiselle.” Tämän jälkeen sitten voidaan vaatia hallinto-oikeutta kumoamaan viranomaisen päätös.

Tämä on erittäin huolestuttavaa. Olen järjestänyt tässä lähikuukausina kolme tämmöistä lastensuojeluiltaa, ja siellä on tullut paljon esille näitä ongelmia, missä kansalaiset kokevat, että heitä on joko kohdeltu väärin tai he eivät ole saaneet oikeutta tai se oikeuden saaminen on kestänyt liian pitkään. Esimerkiksi jos lastensuojelussa joku kansalainen kokee

Pöytäkirjan asiakohta PTK 177/2022 vp

tulleensa väärin kohdelluksi, niin käsittelyajan pituus on aivan kohtuuttoman pitkä. Se ei saisi olla kuin, sanotaanko nyt, viikon tai kaksi, ja nyt päätöksen saaminen sieltä voi kestää todella pitkään. Elikkä jos virkavastuulla sosiaalitoimi tekee päätöksiä ja näihin ei ole tämä lasten vanhempi tyytyväinen, niin tämä oikeuden saaminen kestää aivan liian kauan. Tämä johtuu siitä, että täällä hallinto-oikeudessa on tavallansa rahoitusvajeen johdosta pitkät käsittelyajat ja resurssipula.

Oikeastaan voisi vaatia, että nyt kun hallitus vaihtuu, lastensuojeluasias pitäisi siirtää kärjäoikeuden alle siten, että kärjäoikeus tekee päätöksen esimerkiksi viikon kuluessa sosiaalitoimen esityksestä, eikä niin, että sosiaalitoimi tekee itse sen päätöksen. Kärjäoikeudessa tulisi olla lapsien asioihin erikoistunut joko osasto tai henkilöt, jotka huolehtivat tästä lastensuojelun ja huoltajuusasioiden käsittelystä. Tai sitten niihin pitäisi olla ehkä vaihtoehto, olisiko se sitten erityistuomioistuin. Nimittäin on tullut paljon esille — tämä johtuu meidän yhteiskunnan rakenteesta — että jos on tällaisia nepsy-lapsia, niin valitettavasti meidän yhteiskunnan rahoitusrakenne on semmoinen, että tämä nykyinen malli ruokkii lasten sijoittamista jo ennen kuin selvitetään, onko lapsella joitain neuropsykiatrisia ominaispiirteitä. Elikkä hyvin usein tällaiset lasten neuropsykiatriset erityispiirteet nähdään, tai saatetaan nähdä, huonon kasvatuksen tuloksena, ja siten lapsi joutuu aiheettomasti sijoitukseen, kun hän oikeasti kuuluisi jonkun erikoislääkärin hoitoon.

Hallinto-oikeuksien keskimääräinen käsittelyaika on 9,6 kuukautta. Se on aivan kohtuuttoman pitkä. Sitten niissä on suulliset käsittelyt nousseet esiin.

Haluan vielä mainita erityistuomioistuinasioista, että vakuutusosoikeus toimii toimeentuloturvaan liittyvien asioiden muutoksenhakutuomioistuimena ja vakuutusosoikeus käsittelee yksittäisen kansalaisen toimeentulomahdollisuuksia. Nämä asiaryhmät jakautuvat eri hallinnonaloille, ja tämä on kyllä oikein häpeäpilkku, miten Suomessa joko vammautunut tai sairastunut ihminen joutuu tappelemaan tätä meidän yhteiskunnan byrokratiaa vastaan saadakseen oikeutta.

Vielä lopuksi haluan mainita, että mielestäni näistä ei tarvitse välttämättä leikata, vaan jos me järjeistetään toimintaa, me voidaan saada näistä huomattavia säästöjä. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitos. — Edustaja Meri, olkaa hyvä.

19.10 Leena Meri ps: Kiitos, arvoisa puhemies! Tosiaan kiitän valiokuntaa siitä, että me olemme yksimielisesti jo pitkään todenneet, että tämä perusrahoituksen vaje on ongelmallinen. Siis tämä rahoitusvaje on kuitenkin vuosittain 90 miljoonaa, niin että täältä ei kyllä voi leikata missään tapauksessa, vaan olemme yksimielisesti kaikkia oikeushallinnon toimijoita ja myös oikeusministeriä kuultuamme tulleet siihen lopputulokseen, että olemme aivan samaa mieltä, että tämä rahoitus pitää nyt vihdoinkin ja viimein laittaa kuntoon.

Tuomarit ja syyttäjät ja vartijat ja oikeusavustajat — he ovat tunnollisia ja sitkeitä puurtajia eivätkä niinkään pidä itsestään sitä numeroa. Heillä on nyt kuitenkin asiantuntijakuulemisissa ja julkisuudessaakin olleen keskustelun mukaan kyllä jo se selkäranka katkeamassa. Elikkä ihmiset ovat uupuneita. Siellä on tuhansia juttuja ihmisten pöydällä, ja ne ketjutuvat sillä tavalla, että siellä on tuhansia juttuja poliisilla, sitten syyttäjillä, tuomareilla.

Ongelmana on se, että sieltä kokeneita ihmisiä on lähtemässä alalta pois. Kun on vaativia, vaikeita juttuja, niin siitähän ei tule mitään, jos siellä ei ole kokeneita henkilöitä töissä. Sen takia valiokunnassamme kuultiin myös tästä, mistä saataisiin lisää juristeja ja koulutettua henkilökuntaa niin tuomioistuinpuolelle ja oikeudenhoidon puolelle kuin sitten var-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 177/2022 vp

tijapuolelle, koska vaikka tulisi rahaa huomenna, niin eipä niitä ihmisiä nyt tuosta vain putkahtelee, kun koulutuskin kestää aikansa. Tästä syystä me edellytettiin pikaisesti, että pitää lähteä selvittämään tätä koulutuspuolta.

Olen kyllä itse edustaja Tynkkysen kanssa siitä samaa mieltä, että meillä on kuitenkin ollut tällä vaalikaudella miljardiluokan panostuksia perussuomalaisten mielestä toissijaisiin menoihin. Tämä 90 miljoonaa vuodessa olisi voitu osoittaa oikeudenhoitoon, koska se on koko meidän yhteiskunnan selkäranka. Kun me tehdään täällä erilaista lainsäädäntöä ja sanktioita tai valvontaa ja muuta, niin tuomioistuimet, oikeusavustajat, hallinto-oikeudet, syyttäjät ovat osa sitä kokonaisuutta, joka valvoo sitä lakien noudattamista ja viime kädessä sitten määrää uhkasakkoja, vahingonkorvauksia ja muuta. Jos se ei toimi, niin oikeastaan mikään lainsäädäntö ei toimi. Me voidaan täällä tehdä niitä vaikka päivittäin. Elikkä tämä on yksi ihan keskeisiä asioita. Olen ymmärtänyt, että kaikki puolueet ovat tästä kyllä hyvin yksimielisiä.

Ja kiitän kiitoksista. On ollut mielenkiintoinen kausi olla valiokunnan puheenjohtaja. Juristina olen ollut erittäin kiinnostunut monenlaisista — perheoikeutta, rikosoikeutta, monta muuta. Välillä minua on katsottu vähän kulmatkin kurtussa, kun minä olen niin iloisena tutkinut esimerkiksi voimaantulosäännöksiä. Ne ovat minusta erittäin mielenkiintoisia. En tiedä, pitävätkö muut niitä niin mielenkiintoisina. Mutta tiedän, että lakia sovellettaessa nekin ovat tärkeitä. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen kannanotoksi valtioneuvoston selonteon VNS 13/2022 vp johdosta. Asian käsittely päättyi.